

สรุป และอภิปรายผล

สรุป

1. ช่องทางการตลาดของมังคุด จังหวัดจันทบุรี

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเกษตรกรผู้ปลูกมังคุด และกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ประกอบการโรงคัดบรรจุผลไม้ทั้งเปลือก(มังคุด) สามารถนำผลการสัมภาษณ์มาอธิบายถึงลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง และช่องทางการตลาดของมังคุดจังหวัดจันทบุรี ได้ดังนี้

1.1. ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง

1.1.1 กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเกษตรกร

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเกษตรกรผู้ปลูกมังคุดจำนวน 101 ราย พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย มีพื้นที่ทำการเกษตรไม่ถึง 10 ไร่ มีการเพาะปลูกในลักษณะปลูกมังคุดผสมผสานกับพืชชนิดอื่น เช่น ทุเรียน เงาะ ลองกอง เป็นต้น ด้านปริมาณผลผลิตที่เก็บเกี่ยวได้ในปี 2556 พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้อยู่ระหว่าง 1 – 5 ตัน ด้านวิธีการกระจายผลผลิตกลุ่มตัวอย่างมีวิธีการกระจายผลผลิตจากแหล่งผลิตไปยังแหล่งรับซื้อต่างๆ หลายรูปแบบผสมผสานกัน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะนำผลผลิตที่เก็บเกี่ยวได้ไปขายให้กับผู้รวบรวม(ล้ง) ใกล้บ้าน สำหรับด้านการกำหนดราคาผลผลิต พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นว่าราคาผลผลิตมังคุดที่กลุ่มตัวอย่างขายได้ถูกกำหนดมาจากพ่อค้า(ผู้ซื้อ) มีกลุ่มตัวอย่างบางส่วนคิดว่าราคาผลผลิตมังคุดถูกกำหนดมาจากเกษตรกร ซึ่งกลุ่มตัวอย่างกลุ่มนี้จะเป็เกษตรกรที่นำผลผลิตมาขายปลีกด้วยตนเอง ด้านความสามารถในการต่อรองราคา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่ตนเองไม่สามารถต่อรองราคาได้ นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคจากการผลผลิตมังคุด ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ปัญหาด้านราคา กลุ่มตัวอย่างต้องพบกับปัญหาราคาผลผลิตตกต่ำในช่วงที่ผลผลิตออกสู่ตลาดปริมาณมาก 2) ปัญหาด้านปริมาณการผลิต กลุ่มตัวอย่างต้องพบกับปัญหาไม่สามารถควบคุมปริมาณผลผลิตได้ เพราะปริมาณผลผลิตมังคุดต้องขึ้นอยู่กับฤดูกาลและธรรมชาติ 3) ปัญหาด้านต้นทุนการผลิต กลุ่มตัวอย่างต้องประสบกับปัญหาการปรับตัวสูงขึ้นของปัจจัยการผลิต เช่น ค่าปุ๋ย ค่ายาฆ่าแมลง ค่าจ้างแรงงาน เป็นต้น และ 4) ปัญหาด้านการผลิต กลุ่มตัวอย่างต้องประสบปัญหาด้านการผลิตหลายอย่าง เช่น ปัญหาการที่ไม่สามารถควบคุมคุณภาพผลผลิตให้เป็นไปตามความต้องการของตลาดได้ ปัญหาเรื่องผลผลิตเสียหายจากการเก็บเกี่ยวและการจัดการผลผลิตหลังการเก็บเกี่ยว ปัญหาเรื่องความไม่สม่ำเสมอของปริมาณผลผลิต

และคุณภาพของผลผลิตทำให้ต้นทุนในการผลิตสูงเกินกว่าที่ควรจะเป็น และปัญหาการขาดแคลนแรงงานในช่วงฤดูการเก็บเกี่ยวผลผลิต ทำให้ต้องใช้แรงงานต่างด้าวมาทดแทนแรงงานที่เป็นคนไทย

1.1.2 กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ประกอบการโรงคัดบรรจุผลไม้ทั้งเปลือก(มังคุด)

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ประกอบการโรงคัดบรรจุผลไม้ทั้งเปลือก(มังคุด) จำนวน 33 ราย พบว่า พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ที่สัมภาษณ์มีปริมาณการรับซื้อผลผลิตในปี พ.ศ. 2556 ต่ำกว่า 500 ตัน มีการรับซื้อผลผลิตมังคุดจากแหล่งต่างๆ ผสมผสานกันไป โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการรับซื้อผลผลิตจากผู้ประกอบการโรงคัดแยกและบรรจุรายย่อย และรับซื้อจากเกษตรกรในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน ด้านผลผลิตที่กลุ่มตัวอย่างส่งไปจำหน่ายมีทั้งลักษณะมังคุดผลสด มังคุดแช่แข็ง และมังคุดแปรรูปในรูปแบบต่างๆ เช่น น้ำมังคุด มังคุดอบแห้ง เป็นต้น โดยรูปแบบผลผลิตที่กลุ่มตัวอย่างส่งไปจำหน่ายมากที่สุด คือลักษณะผลสด ซึ่งกลุ่มตัวอย่างส่งผลผลิตไปจำหน่ายในตลาดปลายทางที่อยู่ในประเทศ และต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศจีน ฮองกง ไต้หวัน เกาหลีใต้ ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป และประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ เวียดนามและกัมพูชา โดยตลาดปลายทางแต่ละแหล่งมีการรับซื้อผลผลิตมังคุดในลักษณะและมาตรฐานที่แตกต่างกัน สำหรับด้านการกำหนดราคากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าราคาผลผลิตมังคุดในแต่ละวันจะถูกกำหนดมาจากตลาดปลายทาง ได้แก่ ประเทศจีน เป็นหลัก โดยจะมีผู้ประกอบการโรงคัดแยก บรรจุ มังคุดรายใหญ่ เป็นผู้บอกราคา ซึ่งราคาผลผลิตจะเปลี่ยนแปลงไปตามปริมาณผลผลิตที่ตลาดปลายทาง ถ้าในช่วงเวลาใดปริมาณผลผลิตที่ประเทศจีนมีปริมาณมาก จะส่งผลให้ราคาของผลผลิตจะต่ำลง แต่ถ้าในช่วงเวลาใดปริมาณผลผลิตที่ตลาดปลายทางมีปริมาณน้อย ราคาของผลผลิตจะสูงขึ้น แต่ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงราคาของผลผลิตในระหว่างวันที่เกิดขึ้นสาเหตุหลักเกิดจากการที่ผู้ประกอบการโรงคัดบรรจุผลไม้ทั้งเปลือก(มังคุด) มีปริมาณผลผลิตไม่เต็มความจุของตู้คอนเทนเนอร์ ทำให้มีการแย่งกันซื้อผลผลิตราคาก็ปรับตัวสูงขึ้นได้ ส่วนการกำหนดราคาในการรับซื้อจากเกษตรกรผู้ประกอบการจะใช้ราคาในตลาดปลายทางหักออกด้วยค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานและกำไรที่ต้องการ ดังนั้นหากการขายผลผลิตของเกษตรกรต้องผ่านผู้ประกอบการหลายขั้นตอน ราคาผลผลิตที่เกษตรกรจะได้รับก็จะยังมีราคาถูกลง นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคจากการผลผลิตมังคุด ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) ปัญหาด้านราคา กลุ่มตัวอย่างต้องประสบกับปัญหาการเปลี่ยนแปลงของราคาที่เกิดขึ้นบ่อย ไม่สามารถควบคุมได้ จึงมีความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงของราคาค่อนข้างสูง 2) ปัญหาด้านปริมาณของผลผลิต กลุ่มตัวอย่างต้องประสบกับปัญหาจากการไม่สามารถควบคุมปริมาณผลผลิตได้ บางปีผลผลิตมีปริมาณมากหากไม่สามารถกระจายผลผลิตหรือแปรรูปได้ทันทีจะเสียหายมาก 3) ปัญหาด้านต้นทุนการผลิต กลุ่มตัวอย่างต้องประสบกับปัญหาการปรับตัวสูงขึ้นของค่าใช้จ่ายการบริหารจัดการ เช่น ค่าขนส่ง ค่าจ้างแรงงาน เป็นต้น 4) ปัญหาด้านการผลิต กลุ่มตัวอย่างต้องประสบกับปัญหาเรื่องคุณภาพของผลผลิต ซึ่งส่วนหนึ่งเกิดจากการที่เกษตรกรนำผลผลิตที่ไม่มีคุณภาพมาปนกับผลผลิตที่มีคุณภาพส่งผลให้ตลาดปลายทางไม่มีความเชื่อมั่นในคุณภาพของผลผลิต และ 5) ปัญหาด้านแรงงาน กลุ่มตัวอย่างต้องประสบปัญหาการขาดแคลนแรงงาน เนื่องจากในกระบวนการคัดแยกผลผลิตต้องใช้แรงงานเป็นจำนวนมาก จึงจำเป็นต้องใช้แรงงานจากต่างชาติมาทดแทนแรงงานคนไทยที่ขาดแคลน

1.2. ช่องทางทางการตลาดของมังคุด จังหวัดจันทบุรี

1.2.1. ผู้ที่เกี่ยวข้องในระบบตลาดมังคุด จันทบุรี

ผลผลิตมังคุด จังหวัดจันทบุรีต้องผ่านผู้ที่เกี่ยวข้อง แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้ผลิต คนกลาง และ ผู้บริโภค

- 1) **ผู้ผลิต** ได้แก่ เกษตรกรผู้ปลูกมังคุด ซึ่งส่วนใหญ่จะปลูกมังคุดผสมผสานกับพืชชนิดอื่น ได้แก่ ทุเรียน เงาะ ลองกอง เป็นต้น โดยเกษตรกรในจังหวัดจันทบุรี มีทั้งเกษตรกรที่เป็นสมาชิกสหกรณ์ การเกษตร และที่ไม่ได้เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตร ซึ่งเกษตรกรแต่ละรายมีการกระจายผลผลิตหลายลักษณะ ซึ่งการกระจายผลผลิตของเกษตรกรบางรายอาจจะมีการคัดแยกผลผลิตก่อนนำไปขาย แต่บางรายนำไปขายโดยไม่มีการคัดแยกก่อนนำไปขาย
- 2) **คนกลาง** โครงสร้างการตลาดมังคุดภายในจังหวัดจันทบุรี มีคนกลางทั้งหมด 5 ประเภท ได้แก่
  - **ผู้รวบรวมรายใหญ่ หรือล้งขนาดใหญ่** ได้แก่ พ่อค้าคนกลางที่อยู่ในท้องถิ่น หรือไม่ได้ประจำอยู่ในท้องถิ่น หรือบางรายเป็นพ่อค้าชาวจีน ที่มารับซื้อ รวบรวม คัดแยก บรรจุมังคุด ในช่วงฤดูกาล และทำหน้าที่ในการส่งออกไปยังตลาดต่างประเทศ
  - **ผู้รวบรวมรายย่อย หรือล้งขนาดเล็ก** ได้แก่ พ่อค้าคนกลางที่อยู่ประจำท้องถิ่นทำหน้าที่รับซื้อ รวบรวม คัดแยกมังคุดจากชาวสวน และนำส่งไปยังผู้รวบรวมรายใหญ่อีกทอดหนึ่ง ผู้ประกอบการรายย่อยในระดับท้องถิ่นนี้ ได้แก่ พ่อค้าขายส่งในท้องถิ่น
  - **พ่อค้าจร หรือพ่อค้าต่างจังหวัด** คือ คนกลางที่รับซื้อมังคุดจากเกษตรกร หรือผู้รวบรวมรายย่อย(ล้งขนาดเล็ก) และนำผลผลิตส่วนหนึ่งไปจำหน่ายให้กับตลาดขายส่งขนาดใหญ่ภายในประเทศ หรือส่งไปจำหน่ายตามจังหวัดต่างๆ
  - **สหกรณ์การเกษตร** เป็นหน่วยงานที่ตั้งขึ้นมาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือสมาชิกเกษตรกร โดยการรับซื้อผลผลิต รวบรวม และส่งไปจำหน่ายยังตลาดภายในประเทศ และตลาดต่างประเทศ
  - **ร้านค้าปลีกในท้องถิ่น** ได้แก่ ร้านค้าแผงลอย ร้านค้าขายของฝาก ภายในจังหวัดจันทบุรี ทำหน้าที่รับซื้อผลผลิตจากเกษตรกรโดยตรง แล้วนำมาจำหน่ายให้กับผู้บริโภคซึ่งผู้บริโภคคนสุดท้ายภายในประเทศโดยตรง
- 3) **ผู้บริโภค** ได้แก่ ผู้บริโภคคนสุดท้ายที่ซื้อผลผลิตมังคุดทั้งในรูปผลสด แห่เยือกแข็ง หรือแปรรูป จากเกษตรกร หรือผู้ประกอบการ เพื่อนำไปบริโภค สามารถแบ่งได้เป็นผู้บริโภคภายในประเทศ และผู้บริโภคในต่างประเทศ ซึ่งได้แก่ ผู้บริโภคในประเทศจีน ฮองกง ไต้หวัน เกาหลีใต้ ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป และประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ ประเทศเวียดนาม และกัมพูชา

1.2.2. วิธีการตลาดมังคุด จังหวัดจันทบุรี

เส้นทางในการกระจายผลผลิตมังคุด จังหวัดจันทบุรี จากผู้ผลิตไปยังผู้บริโภคคนสุดท้าย มีเส้นทางทางการกระจายผลผลิตหลายเส้นทางดังนี้

1) กระจายผลผลิตไปสู่ผู้บริโภคโดยตรง เมื่อผู้ผลิต(เกษตรกร) เก็บเกี่ยวผลผลิตมังคุดเสร็จ ผลผลิตส่วนหนึ่งจะถูกกระจายไปยังผู้บริโภคในประเทศโดยตรง โดยเกษตรกรจะเป็นผู้นำผลผลิตไปจำหน่ายตามตลาดนัดต่างๆ

2) กระจายผลผลิตไปให้ผู้บริโภคผ่านคนกลาง ซึ่งได้แก่ ผู้รวบรวมรายใหญ่(ลิ่งขนาดใหญ่) ผู้รวบรวมรายย่อย(ลิ่งขนาดเล็ก) พ่อค้าจรหรือพ่อค้าต่างจังหวัด สหกรณ์การเกษตร และร้านค้าปลีกในท้องถิ่น(แผงลอย/ร้านขายของฝาก) แล้วจึงกระจายต่อไปยังตลาดปลายทาง

2.1) ผลผลิตที่มีคุณภาพตามมาตรฐานจะถูกรวบรวมจากและคัดแยกจากเกษตรกร ผู้รวบรวมรายย่อย(ลิ่งขนาดเล็ก) พ่อค้าจรหรือพ่อค้าต่างจังหวัด สหกรณ์การเกษตร โดยผู้รวบรวมรายใหญ่(ลิ่งขนาดใหญ่) เพื่อบรรจุส่งต่อไปยังผู้ส่งออก หรือส่งออกด้วยตนเองในลักษณะผลสดไปยังประเทศจีน ฮองกง ไต้หวัน สหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรป นอกจากนี้ ผลผลิตที่มีคุณภาพตรงตามมาตรฐานที่กำหนด สหกรณ์การเกษตรจะนำผลผลิตส่งออกไปประเทศญี่ปุ่น และกระจายไปยังผู้ประกอบการโมเดิร์นเทรด ได้แก่ แมคโคร และเทสโกโลตัส โดยเพื่อจำหน่ายให้ผู้บริโภคในประเทศ

2.2) ผลผลิตที่มีคุณภาพไม่ตรงตามมาตรฐานที่กำหนด(ตกไซ้) ผู้รวบรวมรายย่อย(ลิ่งขนาดเล็ก) พ่อค้าจรหรือพ่อค้าต่างจังหวัด สหกรณ์การเกษตร และผู้รวบรวมรายใหญ่(ลิ่งขนาดใหญ่) จะนำผลผลิตส่วนหนึ่งส่งไปแปรรูปเป็นน้ำมังคุด มังคุดพรีซดราย เพื่อส่งออกไปยังประเทศจีน เกาหลีใต้ และผู้บริโภคภายในประเทศ ผลผลิตส่วนหนึ่งพ่อค้าปลีกจะมารับไปเพื่อนำไปจำหน่ายให้แก่ผู้บริโภคในประเทศ ส่วนหนึ่งจะถูกส่งไปยังตลาดขายส่งขนาดใหญ่ ของประเทศเช่นตลาดสี่มุมเมือง ตลาดไท แล้วกระจายต่อไปยังพ่อค้าปลีกเพื่อนำไปจำหน่ายให้แก่ผู้บริโภคในประเทศ ผลผลิตส่วนหนึ่งถูกกระจายไปยังตลาดต่างจังหวัด และผลผลิตส่วนหนึ่งส่งออกไปยังประเทศเพื่อนบ้านได้แก่ เวียดนาม กัมพูชา

2.3) ผลผลิตบางส่วนถูกกระจายไปสู่ผู้บริโภคผ่านร้านค้าปลีกในท้องถิ่น ได้แก่ แผงลอยหรือร้านขายของฝากที่กระจายอยู่ทั่วไปในจังหวัดจันทบุรี และตามแนวถนนสุขุมวิท เช่นตลาดเนินสูง ตลาดปากแซง จะรวบรวมผลผลิตจากการที่เกษตรกรนำผลผลิตที่เก็บเกี่ยวได้มาจำหน่าย ซึ่งบางครั้งเจ้าของร้านค้าปลีกในท้องถิ่นอาจจะเป็นเกษตรกรเอง โดยผลผลิตที่รวบรวมได้ถูกจำหน่ายให้กับผู้บริโภคโดยตรง

1.2.3. ระดับของตลาด

เมื่อพิจารณาการแลกเปลี่ยนซื้อขายมังคุด โดยแยกเป็นตลาดในระดับต่างๆ 4 ระดับ ได้แก่ ตลาดแหล่งผลิต ตลาดขายส่ง ตลาดขายปลีก และตลาดส่งออก พบว่า

1) ตลาดแหล่งผลิต เป็นตลาดที่มีการแลกเปลี่ยนซื้อขายผลผลิตมังคุดระหว่างเกษตรกรกับคนกลาง ซึ่งประกอบไปด้วย ผู้รวบรวมรายใหญ่(ลิ่งขนาดใหญ่) ผู้รวบรวมรายย่อย(ลิ่งขนาดเล็ก) พ่อค้าจรหรือพ่อค้าต่างจังหวัด สหกรณ์การเกษตร และร้านค้าปลีกในท้องถิ่น ได้แก่ แผงลอยหรือร้านขายของฝาก

2) ตลาดขายส่ง เป็นตลาดที่มีการแลกเปลี่ยนซื้อขายผลผลิตมังคุดระหว่างพ่อค้าในตลาดขายส่ง ได้แก่ ตลาดไท ตลาดสี่มุมเมือง กับพ่อค้าขายปลีก

3) **ตลาดขายปลีก** เป็นตลาดที่มีการแลกเปลี่ยนซื้อขายผลผลิตมังคุดระหว่างพ่อค้าขายปลีกกับผู้บริโภคในประเทศ

4) **ตลาดส่งออก** เป็นตลาดที่มีการแลกเปลี่ยนซื้อขายผลผลิตมังคุดระหว่างผู้รวบรวมรายใหญ่หรือผู้ส่งออกกับผู้ซื้อในต่างประเทศ

2. ระดับของการขาดเสถียรภาพของมังคุด

2.1. ดัชนีการขาดเสถียรภาพ

การวิเคราะห์ระดับการขาดเสถียรภาพของมังคุด พิจารณาจากดัชนีการขาดเสถียรภาพของมูลค่ามังคุด(RI) ดัชนีการขาดเสถียรภาพของราคามังคุด(PI) และดัชนีการขาดเสถียรภาพของปริมาณมังคุด(QI) ในตลาดระดับต่างๆ ซึ่งจากการศึกษาพบว่า การผันแปรของมูลค่ามังคุดเกิดจากการผันแปรของราคามังคุดและปริมาณมังคุดที่มีลักษณะหักล้างกันในทุกระดับตลาด โดยที่ตลาดส่งออกมังคุดผลสดมีระดับการขาดเสถียรภาพของมูลค่ามังคุดมากที่สุด รองลงมาคือ ตลาดส่งออกรวม ตลาดส่งออกมังคุดแช่แข็ง ตลาดแหล่งผลิต ตลาดขายปลีก และตลาดขายส่ง ตามลำดับ สำหรับระดับการขาดเสถียรภาพของราคามังคุด พบว่า ตลาดส่งออกมังคุดแช่แข็งมีการขาดเสถียรภาพมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ตลาดแหล่งผลิต ตลาดขายส่ง ตลาดขายปลีก ตลาดส่งออกรวมและตลาดส่งออกมังคุดผลสดตามลำดับ ส่วนระดับการขาดเสถียรภาพของปริมาณมังคุด พบว่า ตลาดส่งออกมังคุดผลสดมีการขาดเสถียรภาพมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ตลาดส่งออกรวม ตลาดส่งออกมังคุดแช่แข็ง ตลาดขายปลีก ตลาดขายส่งและตลาดแหล่งผลิต ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 5.1

ตารางที่ 5.1 ดัชนีการขาดเสถียรภาพของมูลค่า ดัชนีการขาดเสถียรภาพของราคา ดัชนีการขาดเสถียรภาพของปริมาณมังคุดในตลาดระดับต่างๆ

ระดับตลาด	ดัชนีการขาดเสถียรภาพของ		
	ราคา (PI)	ปริมาณ (QI)	มูลค่า (RI)
แหล่งผลิต	21.171	20.874	17.265
ขายส่ง	14.232	20.874	11.371
ขายปลีก	12.797	25.049	16.141
ส่งออกรวม	6.955	35.782	32.238
ผลสด	3.005	35.873	32.570
แช่แข็ง	22.401	29.621	21.202

ที่มา : จากการคำนวณ

จากตารางที่ 5.1 แสดงดัชนีการขาดเสถียรภาพของมูลค่า ดัชนีการขาดเสถียรภาพของราคา ดัชนีการขาดเสถียรภาพของปริมาณมังคุดในระดับตลาดแหล่งผลิต ระดับตลาดขายส่ง ระดับตลาดขาย

ปลีก ระดับตลาดส่งออกซึ่งแบ่งเป็น ตลาดส่งออกมั่งคุดผลสด ตลาดส่งออกมั่งคุดแช่แข็ง และตลาดส่งออกรวม พบว่า

2.1.1 ระดับตลาดแหล่งผลิต ดัชนีการขาดเสถียรภาพของมูลค่ามั่งคุด(RI) ในตลาดแหล่งผลิต มีค่าเท่ากับ 17.265 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าดัชนีการขาดเสถียรภาพของราคามั่งคุด(PI) และดัชนีการขาดเสถียรภาพของปริมาณมั่งคุด(QI) ซึ่งมีค่าเท่ากับ 21.171 และ 20.874

2.1.2 ระดับตลาดขายส่ง ดัชนีการขาดเสถียรภาพของมูลค่ามั่งคุด(RI) ในตลาดขายส่ง มีค่าเท่ากับ 11.371 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าดัชนีการขาดเสถียรภาพของราคามั่งคุด(PI) และดัชนีการขาดเสถียรภาพของปริมาณมั่งคุด(QI) ซึ่งมีค่าเท่ากับ 14.232 และ 20.874

2.1.3 ระดับตลาดขายปลีก ดัชนีการขาดเสถียรภาพของมูลค่ามั่งคุด(RI) ในตลาดขายปลีก มีค่าเท่ากับ 16.141 ซึ่งมีความมากกว่าดัชนีการขาดเสถียรภาพของราคามั่งคุด(PI) ซึ่งมีค่าเท่ากับ 12.797 แต่มีค่าน้อยกว่าดัชนีการขาดเสถียรภาพของปริมาณมั่งคุด(QI) ซึ่งมีค่าเท่ากับ 25.049

2.1.4 ระดับตลาดส่งออก

1) ตลาดส่งออกมั่งคุดผลสด ดัชนีการขาดเสถียรภาพของมูลค่ามั่งคุด(RI) ในตลาดส่งออกมั่งคุดผลสด มีค่าเท่ากับ 32.570 ซึ่งมีความมากกว่าดัชนีการขาดเสถียรภาพของราคามั่งคุด(PI) ซึ่งมีค่าเท่ากับ 3.005 แต่มีค่าน้อยกว่าดัชนีการขาดเสถียรภาพของปริมาณมั่งคุด(QI) ซึ่งมีค่าเท่ากับ 35.873

2) ตลาดส่งออกมั่งคุดแช่แข็ง ดัชนีการขาดเสถียรภาพของมูลค่ามั่งคุด(RI) ในตลาดส่งออกมั่งคุดแช่แข็ง มีค่าเท่ากับ 21.202 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าดัชนีการขาดเสถียรภาพของราคามั่งคุด(PI) ซึ่งมีค่าเท่ากับ 22.401 และมีค่าน้อยกว่าดัชนีการขาดเสถียรภาพของปริมาณมั่งคุด(QI) ซึ่งมีค่าเท่ากับ 29.202

3) ตลาดส่งออกมั่งคุดรวม ดัชนีการขาดเสถียรภาพของมูลค่ามั่งคุด(RI) ในตลาดส่งออก มีค่าเท่ากับ 32.238 ซึ่งมีความมากกว่าดัชนีการขาดเสถียรภาพของราคามั่งคุด(PI) ซึ่งมีค่าเท่ากับ 6.955 แต่มีค่าน้อยกว่าดัชนีการขาดเสถียรภาพของปริมาณมั่งคุด(QI) ซึ่งมีค่าเท่ากับ 35.782

2.2 ค่าสัมประสิทธิ์ตัวกำหนด

จากการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการผันแปรของมูลค่ามั่งคุดกับราคามั่งคุด และความสัมพันธ์ระหว่างการผันแปรของมูลค่ามั่งคุดกับปริมาณมั่งคุด เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์ตัวกำหนด พบว่ามีเพียงตลาดแหล่งผลิตเท่านั้นที่ค่าสัมประสิทธิ์ตัวกำหนดของความสัมพันธ์ระหว่างการผันแปรของมูลค่ามั่งคุดกับราคามั่งคุดมีค่ามากกว่าค่าสัมประสิทธิ์ตัวกำหนดของความสัมพันธ์ระหว่างการผันแปรของมูลค่ามั่งคุดกับปริมาณมั่งคุด โดยที่ความสัมพันธ์ระหว่างมูลค่ามั่งคุดและราคามั่งคุดมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน ซึ่งแตกต่างจากตลาดในระดับอื่น ๆ ที่มีค่าสัมประสิทธิ์ตัวกำหนดของความสัมพันธ์ระหว่างการผันแปรของมูลค่ามั่งคุดกับราคามั่งคุดมีค่าน้อยกว่าค่าสัมประสิทธิ์ตัวกำหนดของความสัมพันธ์ระหว่างการผันแปรของมูลค่ามั่งคุดกับปริมาณมั่งคุด และความสัมพันธ์ระหว่างมูลค่ามั่งคุดและราคามั่งคุดมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม ดังแสดงในตารางที่ 5.2

ตารางที่ 5.2 ค่าสัมประสิทธิ์ตัวกำหนด(R^2) และสมการความสัมพันธ์ระหว่างการผันแปรของมูลค่ากับราคา และการผันแปรของมูลค่ากับปริมาณผลผลิต ในตลาดระดับต่างๆ

ระดับตลาด	ความสัมพันธ์ระหว่างการผันแปรของ มูลค่ากับราคา		ความสัมพันธ์ระหว่างการผันแปรของ มูลค่ากับปริมาณ	
	สมการ	R^2	สมการ	R^2
แหล่งผลิต	$R = 2166.807 + 66.087 P$ (4.322)*** (2.303)**	0.307	$R = 3021.384 + 1.186 Q$ (4.390)*** (0.373)	0.011
ขายส่ง	$R = 7708.259 - 79.109 P$ (6.558)*** (-1.876)*	0.227	$R = 3342.756 + 10.479 Q$ (7.007)*** (4.749)***	0.653
ขายปลีก	$R = 8723.174 - 81.927 P$ (3.050)*** (-1.046)	0.084	$R = 1474.787 + 25.829 Q$ (2.159)* (6.662)***	0.787
ส่งออก	$R = 3415.085 - 135.572 P$ (3.648)*** (-2.886)***	0.410	$R = 54.331 + 16.330 Q$ (1.893)* (33.508)***	0.989
ผลสด	$R = 3710.993 - 160.690 P$ (2.758)** (-2.233)***	0.294	$R = 39.382 + 16.323 Q$ (1.375) (33.455)***	0.989
แช่แข็ง	$R = 16.127 + 0.088 P$ (2.621)** (1.150)	0.099	$R = 12.887 + 33.437 Q$ (2.997)** (2.451)**	0.334

ที่มา : จากการคำนวณ

หมายเหตุ : *** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 90

จากตารางที่ 5.2 แสดงค่าสัมประสิทธิ์ตัวกำหนด(R^2) และสมการความสัมพันธ์ระหว่างการผันแปรของมูลค่ากับราคา และการผันแปรของมูลค่ากับปริมาณผลผลิต ในตลาดระดับต่างๆ พบว่า

2.2.1 ระดับตลาดแหล่งผลิต การผันแปรของมูลค่าผลผลิตมังคุดในตลาดแหล่งผลิตมีความสัมพันธ์กับราคามังคุดในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ตัวกำหนดเท่ากับ 0.307 ในขณะที่การผันแปรของมูลค่าผลผลิตมังคุดมีความสัมพันธ์กับปริมาณมังคุดในทิศทางเดียวกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ตัวกำหนดเท่ากับ 0.011

2.2.2 ระดับตลาดขายส่ง การผันแปรของมูลค่าผลผลิตมังคุดในตลาดขายส่งมีความสัมพันธ์กับราคามังคุดในทิศทางตรงกันข้ามอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 90 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ตัวกำหนดเท่ากับ 0.227 ในขณะที่การผันแปรของมูลค่าผลผลิตมังคุดมีความสัมพันธ์กับปริมาณมังคุดใน

ทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ตัวกำหนดเท่ากับ 0.653

2.2.3 ระดับตลาดขายปลีก การผันแปรของมูลค่าผลผลิตมังคุดในตลาดขายปลีกมีความสัมพันธ์กับราคามังคุดในทิศทางตรงกันข้ามอย่างไม่มีนัยสำคัญ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ตัวกำหนดเท่ากับ 0.084 ในขณะที่การผันแปรของมูลค่าผลผลิตมังคุดมีความสัมพันธ์กับปริมาณมังคุดในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ตัวกำหนดเท่ากับ 0.632

2.2.4 ระดับตลาดส่งออก

1) ตลาดส่งออกมังคุดผลสด การผันแปรของมูลค่าผลผลิตมังคุดในตลาดส่งออกมีความสัมพันธ์กับราคามังคุดในทิศทางตรงกันข้ามอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ตัวกำหนดเท่ากับ 0.294 ในขณะที่การผันแปรของมูลค่าผลผลิตมังคุดมีความสัมพันธ์กับปริมาณมังคุดในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ตัวกำหนดเท่ากับ 0.989

2) ตลาดส่งออกมังคุดแช่แข็ง การผันแปรของมูลค่าผลผลิตมังคุดในตลาดส่งออกมีความสัมพันธ์กับราคามังคุดในทิศทางเดียวกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ตัวกำหนดเท่ากับ 0.099 ในขณะที่การผันแปรของมูลค่าผลผลิตมังคุดมีความสัมพันธ์กับปริมาณมังคุดในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ตัวกำหนดเท่ากับ 0.334

3) ตลาดส่งออกมังคุดรวม การผันแปรของมูลค่าผลผลิตมังคุดในตลาดส่งออกมีความสัมพันธ์กับราคามังคุดในทิศทางตรงกันข้ามอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ตัวกำหนดเท่ากับ 0.410 ในขณะที่การผันแปรของมูลค่าผลผลิตมังคุดมีความสัมพันธ์กับปริมาณมังคุดในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ตัวกำหนดเท่ากับ 0.989

3. สาเหตุของการขาดเสถียรภาพของมูลค่ามังคุดในตลาดระดับต่างๆ

นำดัชนีการขาดเสถียรภาพของมูลค่ามังคุด ดัชนีการขาดเสถียรภาพของราคามังคุด ดัชนีการขาดเสถียรภาพของปริมาณมังคุด ค่าสัมประสิทธิ์ตัวกำหนดจากการประมาณค่าสมการความสัมพันธ์ระหว่างการผันแปรของมูลค่ากับราคา และค่าสัมประสิทธิ์ตัวกำหนดจากการประมาณค่าสมการความสัมพันธ์การผันแปรของมูลค่ากับปริมาณผลผลิต ในตลาดระดับต่างๆ มาพิจารณาร่วมกันเพื่อหาสาเหตุของการขาดเสถียรภาพของมูลค่ามังคุดในตลาดระดับต่างๆ พบว่า ตลาดแหล่งผลิตมีสาเหตุของการขาดเสถียรภาพของมูลค่ามังคุดจากการเปลี่ยนแปลงของอุปทาน โดยที่อุปสงค์มีความยืดหยุ่นต่ำ ส่วนในตลาดระดับอื่นๆ ได้แก่ ตลาดขายส่ง ตลาดขายปลีก ตลาดส่งออกมังคุดผลสด ตลาดส่งออกมังคุดแช่แข็งและตลาดส่งออกรวมมีสาเหตุของการขาดเสถียรภาพของมูลค่ามังคุดจากการเปลี่ยนแปลงของอุปทาน โดยที่อุปสงค์มีความยืดหยุ่นสูง ดังแสดงในตารางที่ 5.3

ตารางที่ 5.3 สาเหตุของการขาดเสถียรภาพของมูลค่ามั่งคุดในตลาดระดับต่างๆ

ระดับตลาด	ดัชนีการขาดเสถียรภาพ		ค่าสัมประสิทธิ์ตัวกำหนด(R^2)ของความสัมพันธ์ระหว่างมูลค่ากับ	สาเหตุความไม่มีเสถียรภาพ
แหล่งผลิต	$RI < PI$, $RI < QI$	$PI > QI$	ราคา > ปริมาณ	กรณีที่ 1 อุปทานเปลี่ยนแปลง อุปสงค์มีความยืดหยุ่นต่ำ
ขายส่ง	$RI < QI$, $RI < PI$	$PI < QI$	ราคา < ปริมาณ	กรณีที่ 2 อุปทานเปลี่ยนแปลง อุปสงค์มีความยืดหยุ่นสูง
ขายปลีก	$RI < QI$, $RI > PI$	$PI < QI$	ราคา < ปริมาณ	กรณีที่ 2 อุปทานเปลี่ยนแปลง อุปสงค์มีความยืดหยุ่นสูง
ส่งออก	$RI < QI$, $RI > PI$	$PI < QI$	ราคา < ปริมาณ	กรณีที่ 2 อุปทานเปลี่ยนแปลง อุปสงค์มีความยืดหยุ่นสูง
ผลสด	$RI < QI$, $RI > PI$	$PI < QI$	ราคา < ปริมาณ	กรณีที่ 2 อุปทานเปลี่ยนแปลง อุปสงค์มีความยืดหยุ่นสูง
แช่แข็ง	$RI < QI$, $RI < PI$	$PI < QI$	ราคา < ปริมาณ	กรณีที่ 2 อุปทานเปลี่ยนแปลง อุปสงค์มีความยืดหยุ่นสูง

ที่มา : จากการคำนวณ

จากตารางที่ 5.3 แสดงสาเหตุของการขาดเสถียรภาพของมูลค่ามั่งคุดในระดับตลาดแหล่งผลิต ระดับตลาดขายส่ง ระดับตลาดขายปลีก ระดับตลาดส่งออกซึ่งแบ่งเป็น ตลาดส่งออกมั่งคุดผลสด ตลาดส่งออกมั่งคุดแช่แข็ง และตลาดส่งออกรวม พบว่า

3.1 ระดับตลาดแหล่งผลิต ดัชนีการขาดเสถียรภาพของมูลค่ามั่งคุดมีค่าน้อยกว่าดัชนีการขาดเสถียรภาพของราคามั่งคุดและดัชนีการขาดเสถียรภาพของปริมาณมั่งคุด($RI < PI$, $RI < QI$) โดยที่ดัชนีการขาดเสถียรภาพของราคามั่งคุดมีค่ามากกว่าดัชนีการขาดเสถียรภาพของปริมาณมั่งคุด($PI > QI$) และค่าสัมประสิทธิ์ตัวกำหนดจากการประมาณค่าสมการความสัมพันธ์ระหว่างการผันแปรของมูลค่ากับราคามีค่ามากกว่าค่าสัมประสิทธิ์ตัวกำหนดจากการประมาณค่าสมการความสัมพันธ์ระหว่างการผันแปรของมูลค่ากับปริมาณผลผลิต สามารถสรุปได้ว่าการขาดเสถียรภาพของมูลค่ามั่งคุดในตลาดแหล่งผลิต มีสาเหตุเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของอุปทาน โดยที่อุปสงค์มีความยืดหยุ่นต่ำ ซึ่งเป็นกรณีที่ 1

3.2 ระดับตลาดขายส่ง ดัชนีการขาดเสถียรภาพของมูลค่ามั่งคุดมีค่าน้อยกว่าดัชนีการขาดเสถียรภาพของปริมาณมั่งคุดและดัชนีการขาดเสถียรภาพของราคามั่งคุด($RI < QI$, $RI < PI$) โดยที่ดัชนีการขาดเสถียรภาพของราคามั่งคุดมีค่าน้อยกว่าดัชนีการขาดเสถียรภาพของปริมาณมั่งคุด($PI < QI$) และค่าสัมประสิทธิ์ตัวกำหนดจากการประมาณค่าสมการความสัมพันธ์ระหว่างการผันแปรของมูลค่ากับราคามีค่าน้อยกว่าค่าสัมประสิทธิ์ตัวกำหนดจากการประมาณค่าสมการความสัมพันธ์ระหว่างการผันแปรของ

อภิปรายผล

1. ช่องทางการตลาด การกำหนดราคา และคุณสมบัติของผลผลิตในตลาดปลายทาง

จากการศึกษาจะเห็นได้ว่าช่องทางการตลาดมังคุด จังหวัดจันทบุรี การกระจายผลผลิตจากเกษตรกรผู้ผลิตไปยังผู้บริโภคคนสุดท้ายในตลาดปลายทาง ต้องผ่านมือคนกลางหลายระดับ ทั้งผู้รวบรวมรายย่อย พ่อค้าจรหรือพ่อค้าต่างจังหวัด ผู้รวบรวมรายใหญ่ สหกรณ์การเกษตร ร้านค้าปลีกในท้องถิ่น โดยมีหลายช่องทางในการกระจายสินค้าทั้งเกษตรกรขายผลผลิตด้วยตนเอง และเกษตรกรขายผลผลิตให้กับคนกลางกลุ่มต่างๆ ก่อนถึงมือผู้บริโภค โดยมีตลาดปลายทางทั้งตลาดในประเทศ ได้แก่ ตลาดชายส่งขนาดใหญ่ในกรุงเทพฯ ตลาดต่างจังหวัด ผู้ประกอบการโมเดิร์นเทรด ร้านค้าปลีกรายย่อย และตลาดต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศจีน ฮองกง ไต้หวัน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป และประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ ประเทศเวียดนามและประเทศกัมพูชา ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของประภารัตน์ ศรีเพชร (2545, 45-51) กนิษฐา บำรุงชีพ (2542, 24-30) และจักรีพร สารนอก (2549, 39-45) ที่ได้ศึกษาไว้

สำหรับการกำหนดราคา จากการศึกษพบว่า ราคาผลผลิตมังคุด ถูกกำหนดมาจากตลาดปลายทางในประเทศจีน ซึ่งจะขึ้นอยู่กับปริมาณผลผลิตที่ตลาดปลายทาง โดยจะมีผู้ประกอบการโรงคัดแยก บรรจุ มังคุดรายใหญ่ เป็นผู้บอกราคา และจะเปิดราคาซื้อขายผลผลิตจากผู้รวบรวมรายย่อย พ่อค้าจรหรือเกษตรกรที่นำผลผลิตมาจำหน่าย แต่ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงราคาของผลผลิตในระหว่างวันที่เกิดขึ้นสาเหตุหลักเกิดจากการที่ผู้ประกอบการโรงคัดบรรจุผลไม้ทั้งเปลือก(มังคุด)มีปริมาณผลผลิตไม่เต็มความจุของตู้คอนเทนเนอร์ ทำให้มีการแย่งกันซื้อผลผลิตราคาก็ปรับตัวสูงขึ้นได้ ซึ่งการกำหนดราคาในการรับซื้อในแต่ละระดับ ผู้ประกอบการจะเป็นผู้กำหนดโดยใช้ราคาในตลาดปลายทางหักออกด้วยค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานและกำไรที่ต้องการ ดังนั้นหากการขายผลผลิตของเกษตรกรต้องผ่านผู้ประกอบการหลายขั้นตอน ราคาผลผลิตที่เกษตรกรจะได้รับก็จะมีราคาถูกลง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของกนิษฐา บำรุงชีพ (2542, 28) ที่กล่าวว่า การซื้อมังคุดส่วนใหญ่พ่อค้ารวบรวมท้องถิ่นมักจะเป็นผู้กำหนดราคาซื้อขายเอง ปัจจัยการกำหนดราคาอยู่ที่ปริมาณผลผลิตในตลาด คุณภาพ และพ่อค้าในตลาดกรุงเทพมหานคร การกำหนดราคาของพ่อค้าคนกลางด้วยกัน ระดับราคาจะไม่แตกต่างกันมากนัก เพราะพ่อค้าแต่ละรายจะคอยฟังข่าวราคาจากพ่อค้าคนอื่นๆ

ด้านคุณภาพของผลผลิตที่กระจายไปยังตลาดปลายทาง จากการศึกษพบว่าผลผลิตที่ส่งไปจำหน่ายตลาดในประเทศจะมีคุณภาพต่ำกว่าผลผลิตที่ส่งออกไปยังตลาดต่างประเทศ กล่าวคือ ผลผลิตที่กระจายไปยังตลาดต่างประเทศจะเป็นผลผลิตที่มีคุณสมบัติตามมาตรฐานที่กำหนด ผ่านการคัดแยกและบรรจุโดยผู้รวบรวมรายใหญ่(ถังขนาดใหญ่) หรือผู้ส่งออก โดยมีตลาดปลายทางที่ใหญ่ที่สุดคือประเทศจีน และมีผลผลิตที่ไม่ได้มาตรฐานตามที่กำหนดไว้ส่วนหนึ่งจะถูกส่งออกไปจำหน่ายให้กับประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ ประเทศเวียดนาม และประเทศกัมพูชา ส่วนผลผลิตที่กระจายไปยังตลาดในประเทศส่วนใหญ่จะเป็นตลาดผลผลิตที่มีคุณสมบัติไม่ตรงตามมาตรฐานที่กำหนด(ตกไซส์) ซึ่งจะกระจายไปยังตลาดในต่างจังหวัด ตลาดชายส่งขนาดใหญ่ในกรุงเทพมหานคร ก่อนที่จะกระจายไปยังพ่อค้าปลีกเพื่อจำหน่ายให้แก่ผู้บริโภคในลักษณะของผลสด ซึ่งสอดคล้องกับที่จักรีพร สารนอก (2549, 39-45) ได้ศึกษาไว้ว่า ผลไม้ที่ส่งออกและผลไม้ที่บริโภคภายในประเทศมีความแตกต่างกันด้านคุณภาพค่อนข้างชัดเจน โดยผลไม้ที่ส่งออกจะมีคุณภาพตามความต้องการของประเทศปลายทางจัดเป็นของที่คัดแล้วมีคุณภาพดีกว่าที่บริโภคในประเทศ

2. สาเหตุของการขาดเสถียรภาพ

จากการศึกษาจะเห็นได้ว่าการขาดเสถียรภาพของมูลค่ามังคุดในทุกระดับตลาดมีสาเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลงของอุปทานมังคุด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของวาริณี ต้นศรีสวัสดิ์ (2545, 74) ที่ได้ศึกษาพบว่าสาเหตุหลักที่ทำให้รายได้จากการส่งออกสินค้าเกษตรมาจากทางด้านอุปทาน ทั้งนี้เนื่องจากปริมาณผลผลิตมังคุดมีลักษณะเหมือนกับสินค้าเกษตรทั่วไปที่ขึ้นอยู่กับสภาพภูมิอากาศเกษตรกรจึงไม่สามารถควบคุมปริมาณผลผลิตได้ โดยที่ตลาดแหล่งผลิตและตลาดระดับอื่นๆต้องเผชิญกับอุปสงค์ที่มีความยืดหยุ่นแตกต่างกัน โดยในตลาดแหล่งผลิตจะต้องเผชิญกับอุปสงค์ที่มีความยืดหยุ่นต่ำ ส่วนตลาดในระดับอื่นๆ จะเผชิญกับอุปสงค์ที่มีความยืดหยุ่นสูง

1) ในระดับตลาดแหล่งผลิตซึ่งเป็นตลาดที่รวบรวมผลผลิตจากเกษตรกร ราคาในตลาดนี้จึงเป็นราคาที่เกษตรกรได้รับจากการขายผลผลิตมังคุด จากการศึกษาพบว่า การขาดเสถียรภาพของมูลค่าผลผลิตมังคุดมีสาเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลงของอุปทาน โดยที่อุปสงค์มีความยืดหยุ่นต่ำ แสดงให้เห็นว่ารายได้ของเกษตรกรที่เปลี่ยนแปลงไปเกิดจากความไม่แน่นอนของปริมาณผลผลิตมังคุดที่ผลิตออกสู่ตลาด และจากการที่อุปสงค์มีความยืดหยุ่นต่ำจึงทำให้การเปลี่ยนแปลงของราคามังคุดมีผลต่อปริมาณผลผลิตที่ผู้รวบรวมต้องการจะซื้อเพียงเล็กน้อย ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงของราคามังคุดจึงมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของมูลค่ามังคุดซึ่งเป็นรายได้ที่เกษตรกรจะได้รับ และจากผลการศึกษาที่พบว่าดัชนีการขาดเสถียรภาพของราคามังคุดในระดับตลาดแหล่งผลิตมีค่ามากที่สุด แสดงว่าราคามีการเปลี่ยนแปลงไปจากแนวโน้มมาก และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของมูลค่าผลผลิตมังคุดซึ่งเป็นรายได้ของเกษตรกรเป็นอย่างมาก

2) ส่วนตลาดในระดับอื่นๆ ทั้งตลาดขายส่ง ตลาดขายปลีก และตลาดส่งออก ซึ่งเป็นตลาดที่ทำหน้าที่รวบรวมผลผลิตแล้วจัดสรรสินค้าเพื่อจำหน่ายให้กับผู้บริโภค จากการศึกษาพบว่า การขาดเสถียรภาพของมูลค่าผลผลิตมังคุดมีสาเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลงของอุปทาน โดยที่อุปสงค์มีความยืดหยุ่นสูง แสดงว่ารายได้ของพ่อค้าหรือผู้ประกอบการจะเปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากความไม่แน่นอนของปริมาณผลผลิตมังคุดที่ผลิตออกสู่ตลาด และจากการที่พ่อค้าหรือผู้ประกอบการในตลาดเหล่านี้ต้องเผชิญกับอุปสงค์มีความยืดหยุ่นสูง แสดงให้เห็นว่าหากราคามังคุดเปลี่ยนแปลงไปเพียงเล็กน้อยจะมีผลต่อปริมาณการรับซื้อมังคุดในตลาดต่างๆเป็นอย่างมากในทิศทางตรงกันข้าม ดังจะเห็นได้จากผลการศึกษาที่ดัชนีการขาดเสถียรภาพของปริมาณมังคุดจะมีค่ามากเมื่อเทียบกับตลาดแหล่งผลิต แสดงว่าการขาดเสถียรภาพของมูลค่าผลผลิตมังคุดเกิดจากการขาดเสถียรภาพของปริมาณ โดยเฉพาะในตลาดส่งออกมังคุดผลสด ที่มีค่าดัชนีการขาดเสถียรภาพของปริมาณมังคุด และค่าดัชนีการขาดเสถียรภาพของมูลค่าผลผลิตมังคุดมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาช่องทางตลาดที่พบว่าตลาดที่สำคัญและมีอิทธิพลต่อตลาดมังคุดในประเทศไทยคือตลาดส่งออก โดยเฉพาะตลาดส่งออกมังคุดผลสดไปประเทศจีนซึ่งมีสัดส่วนสูง จึงมีอำนาจในการต่อรองและกำหนดราคา โดยจะกำหนดราคาอยู่ในระดับต่ำ และเป็นตลาดที่ขึ้นาราคาผลผลิตมังคุดในทุกระดับตลาด ซึ่งราคาคงกล่าวจะเปลี่ยนแปลงไปตามปริมาณผลผลิตที่ส่งออกไปยังตลาดปลายทาง กล่าวคือ ในช่วงเวลาใดที่มีปริมาณผลผลิตที่ส่งออกไปประเทศจีนเป็นปริมาณมาก

พ่อค้าในประเทศจีนจะซื้อผลผลิตลดลง จะส่งผลให้ราคาผลผลิตลดลง ราคาจะส่งผ่านมาในประเทศทำให้ปริมาณการรับซื้อผลผลิตของผู้ประกอบการ ทั้งผู้ส่งออก ผู้รวบรวม พ่อค้าจร ลดปริมาณการรับซื้อผลผลิตลง ราคาผลผลิตที่รับซื้อจากเกษตรกรจึงลดลงเป็นอย่างมาก จะเห็นได้ว่าผู้ประกอบการในทุกระดับ โดยเฉพาะในตลาดส่งออกมังคุดผลสด สามารถปรับตัวตอบสนองกับราคาที่เปลี่ยนแปลงไป ความเสี่ยงจากราคาจึงมีน้อย การเปลี่ยนแปลงรายได้ของผู้ประกอบการจึงขึ้นอยู่กับปริมาณผลผลิตเป็นสำคัญ

3. การเปลี่ยนแปลงของมูลค่าผลผลิต

จากการที่ตลาดแหล่งผลิตและตลาดระดับอื่นๆต้องเผชิญกับอุปสงค์ที่มีความยืดหยุ่นแตกต่างกัน โดยในตลาดแหล่งผลิตจะต้องเผชิญกับอุปสงค์ที่มีความยืดหยุ่นต่ำ ส่วนตลาดในระดับอื่นๆ จะเผชิญกับอุปสงค์ที่มีความยืดหยุ่นสูง ทำให้เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงของราคาผลผลิต มูลค่าผลผลิตซึ่งเป็นรายได้ของผู้ประกอบการจะมีการเปลี่ยนแปลงไป ตามความสัมพันธ์ระหว่างรายได้และความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคา(ซานิต เก้าเอี้ยน, 2531, 31 – 34) ที่กล่าวว่า ในตลาดที่ต้องเผชิญกับอุปสงค์ที่มีความยืดหยุ่นน้อยความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงของราคาสินค้ากับรายได้รวมที่ผู้ผลิตได้รับจะเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกัน ส่วนในตลาดที่ต้องเผชิญกับอุปสงค์ที่มีความยืดหยุ่นมากความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงของราคาสินค้ากับรายได้รวมที่ผู้ผลิตได้รับจะเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางตรงกันข้าม กล่าวคือ

1) ในตลาดแหล่งผลิต ความสัมพันธ์ระหว่างราคากับมูลค่ามีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน ดังจะเห็นได้จากสมการความสัมพันธ์ระหว่างการผันแปรของมูลค่ากับราคาที่มีความสัมพันธ์กันในทิศทางเดียวกัน แสดงว่าการเพิ่มขึ้นของราคามังคุดจะทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มสูงขึ้น ดังนั้นหากการที่เกษตรกรจะมีรายได้จากการผลิตมังคุดมากขึ้นต้องเกิดจากการเพิ่มขึ้นของราคามังคุด

2) ตลาดในระดับอื่นๆ ทั้งตลาดขายส่ง ตลาดขายปลีก และตลาดส่งออก ความสัมพันธ์ระหว่างมูลค่ากับราคามังคุดมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม ดังจะเห็นได้จากสมการความสัมพันธ์ระหว่างการผันแปรของมูลค่ากับราคาที่มีความสัมพันธ์กันในทิศทางตรงกันข้าม แสดงว่าการเพิ่มขึ้นของราคามังคุดจะทำให้พ่อค้าหรือผู้ประกอบการมีรายได้ลดลง ดังนั้นการที่พ่อค้าหรือผู้ประกอบการจะมีรายได้จากการรวบรวมและจำหน่ายมังคุดมากขึ้น จะเกิดจากการลดลงของราคามังคุด แต่เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างรายได้กับปริมาณในตลาดขายส่ง ตลาดขายปลีก และตลาดส่งออก พบว่ามูลค่าและปริมาณผลผลิตมังคุดมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน แสดงว่าการเพิ่มขึ้นของปริมาณผลผลิตมังคุดจะทำให้พ่อค้าหรือผู้ประกอบการมีรายได้เพิ่มขึ้น

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น จะพบว่าโอกาสที่เกษตรกรผู้ผลิตมังคุดจะมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการผลิตมังคุดเป็นไปได้ยาก ทั้งนี้เนื่องจากในตลาดแหล่งผลิตมูลค่าผลผลิตมังคุดจะเพิ่มขึ้นเมื่อมังคุดมีราคาเพิ่มขึ้นซึ่งตรงกันข้ามกับตลาดระดับอื่นๆ ที่มูลค่าผลผลิตมังคุดจะเพิ่มขึ้นเมื่อมังคุดมีราคาลดลง ประกอบกับมังคุดเป็นผลไม้ที่ออกสู่ตลาดเป็นฤดูกาลไม่สามารถเก็บไว้ได้นาน เกษตรกรผู้ปลูกมังคุดส่วนใหญ่เป็นผู้ผลิตรายย่อย ไม่มีอำนาจในการกำหนดราคา ราคาผลผลิตที่เกษตรกรได้รับในตลาดแหล่งผลิตถูกกำหนด

โดยพ่อค้า(ผู้ซื้อ) และเกษตรกรไม่สามารถต่อรองราคาได้ โอกาสที่จะขายผลผลิตได้ในราคาที่สูงมีความเป็นไปได้น้อยมาก เนื่องระดับราคาที่ทำทำให้พ่อค้าได้รับรายได้เพิ่มขึ้น ยกเว้นในช่วงต้นฤดูการผลิตที่มีปริมาณน้อย เกษตรกรมีโอกาที่จะขายผลผลิตในราคาที่สูง

ข้อเสนอแนะ

1. เกษตรกรควรมีการรวมตัว โดยอาจจัดตั้งเป็นกลุ่ม หรือใช้ระบบสหกรณ์ หรือหาตลาดโดยตรงโดยไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง โดยกลุ่มจะต้องดูแลควบคุมเรื่องคุณภาพของผลผลิตให้มีคุณสมบัติตามมาตรฐาน เกษตรกรจะต้องมีความซื่อสัตย์ไม่นำผลผลิตที่ตกดินมาปนกับผลผลิตที่ดีเพื่อรักษามาตรฐานคุณภาพของสินค้าให้เป็นที่ยอมรับของตลาด เพื่อสร้างอำนาจในการต่อรองราคาและยกระดับราคาผลผลิตมังคุดสูงขึ้น พร้อมทั้งควบคุมปริมาณผลผลิตไม่ให้มีปริมาณมากจนเกินไป โดยนำผลผลิตส่วนเกินหรือที่ไม่ได้คุณภาพมาแปรรูปเป็นการเพิ่มรายได้ของเกษตรกรให้สูงขึ้น เนื่องจากผลการวิเคราะห์สาเหตุการขาดเสถียรภาพของมังคุด พบว่าราคาผลผลิตมังคุดที่เกษตรกรได้รับมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับมูลค่าของผลผลิตมังคุดที่เกษตรกรได้รับ แต่ปริมาณผลผลิตที่เกษตรกรผลิตได้ไม่ได้มีความสัมพันธ์กับมูลค่าของผลผลิต ดังนั้นเมื่อสามารถควบคุมปริมาณผลผลิตที่จะออกสู่ตลาดได้แล้ว ผลผลิตก็จะมีราคาสูงชันก็จะนำไปสู่การเพิ่มขึ้นของรายได้ของเกษตรกรให้สูงขึ้นตามไปด้วย

2. ควรหาตลาดใหม่ๆ โดยเฉพาะตลาดต่างประเทศที่หลากหลายให้มากขึ้น จากการศึกษาจะเห็นได้ว่า ตลาดหลักของผลผลิตมังคุดมีเพียงไม่กี่ประเทศ จึงทำให้อำนาจในการกำหนดราคาคงอยู่กับประเทศที่นำเข้ามังคุดรายใหญ่คือประเทศจีน ซึ่งในปัจจุบันผู้ประกอบการจากประเทศจีนได้เข้ามาประกอบธุรกิจรวบรวมผลผลิตมังคุดด้วยตนเอง โดยไม่ผ่านพ่อค้าคนกลางในประเทศทำให้ผู้ประกอบการในประเทศเสียโอกาสทางการค้า แต่ในความเป็นจริงยังมีอีกหลายประเทศที่ยังไม่รู้จักมังคุด และไม่เคยได้ทดลองรับประทานมังคุด และยังมีอีกหลายประเทศที่มีความต้องการในการบริโภคสินค้าเกษตรจากประเทศไทย ซึ่งการขยายตลาดไปยังตลาดใหม่ๆ ที่หลากหลายมากขึ้นจะทำให้สามารถระบายปริมาณผลผลิตส่วนเกินที่มีเป็นจำนวนมาก ทำให้ราคาผลผลิตไม่ตกต่ำ และยังสามารถกำหนดราคาของประเทศจีนได้อีกทางหนึ่ง

3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรเพิ่มพื้นที่ในการจัดเก็บและรักษาผลผลิต โดยเฉพาะห้องแช่เยือกแข็ง และโรงงานแปรรูปผลผลิตมังคุดให้มีจำนวนมากขึ้น เพื่อช่วยในการรองรับปริมาณผลผลิตส่วนเกินที่มีเป็นจำนวนมาก

4. ควรมีการศึกษา วิจัย เพื่อพัฒนาวิธีการเก็บรักษาผลผลิต ระหว่างการเก็บรักษาและขนส่งให้สามารถรักษาผลผลิตให้คงอยู่ในสภาพเดิมให้มากที่สุด เนื่องจากมังคุดเป็นสินค้าที่ขึ้นอยู่กับสภาพอากาศและธรรมชาติ ไม่สามารถควบคุมปริมาณผลผลิตได้ อีกทั้งยังเป็นสินค้าที่เน่าเสียง่าย กระบวนการกระจายผลผลิตไปยังตลาดปลายทางมีขั้นตอนในการคัดแยก บรรจุ และขนส่งจะต้องควบคุมคุณภาพเพื่อให้ผลผลิตที่ส่งไปยังตลาดปลายทางยังมีคุณภาพที่ดี สำหรับผลผลิตที่ผ่านการคัดแยกแล้วมีคุณสมบัติตามมาตรฐานที่กำหนดการขนส่งผลผลิตไปยังตลาดปลายทางจะขนส่งโดยตู้คอนเทนเนอร์ที่มีการควบคุมอุณหภูมิเพื่อรักษาคุณภาพของผลผลิต และไม่ให้ผลผลิตสุกเร็วจนเกินไป แต่ขั้นตอนดังกล่าวมีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง และสามารถเก็บรักษาผลผลิตได้เพียงแค่ช่วงระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น ซึ่งหากต้องการจะเก็บผลผลิตไว้เป็นระยะเวลาอันยาวนานจะต้องทำการแช่เยือกแข็งมังคุด แต่จะมีขั้นตอนมากขึ้นอีก ได้แก่ กระบวนการผ่าและแกะเนื้อมังคุดก่อนที่จะนำไปแช่เยือกแข็ง และเมื่อแช่เยือกแข็งแล้วต้องเก็บรักษาไว้

ณ อุณหภูมิที่กำหนด ทำให้มีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นค่อนข้างมาก อีกทั้งสถานประกอบการที่รับแช่เยือกแข็งยังมีจำนวนน้อยไม่สามารถรองรับผลผลิตในช่วงที่ผลผลิตล้นตลาดได้อย่างเพียงพอ การศึกษา วิจัย เพื่อพัฒนาวิธีการเก็บรักษาผลผลิตระหว่างการเก็บรักษาและขนส่งให้สามารถรักษาผลผลิตให้คงอยู่ในสภาพเดิม จึงเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะสามารถควบคุมปริมาณผลผลิตที่ออกสู่ตลาดได้ ซึ่งจะส่งผลให้สามารถควบคุมราคาให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมไม่ตกต่ำในช่วงที่มีผลผลิตปริมาณมากได้

5. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะภาครัฐควรกำหนดแนวทางที่ชัดเจนเกี่ยวกับปัญหาการขาดแคลนแรงงาน ให้กับเกษตรกรและผู้ประกอบการ เนื่องจากในช่วงของฤดูกาลเก็บเกี่ยวผลผลิตเกษตรกรมีความต้องการใช้แรงงานเป็นจำนวนมาก เพราะผลผลิตมังคุดจะทยอยออกมาเรื่อยๆ จะต้องเก็บเกี่ยวผลผลิตทุกวันโดยใช้แรงงานคน ไม่สามารถใช้เครื่องจักรเข้ามาช่วยเก็บเกี่ยวได้ ส่วนผู้ประกอบการ ในการคัดแยกผลผลิตถึงแม้ว่าจะมีเครื่องจักรมาใช้ในการคัดแยกขนาด แต่การตรวจสอบคุณภาพของผลผลิตก็ยังมี ความจำเป็นในการใช้แรงงานคน และต้องใช้เป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นช่วงเวลาเดียวกับที่เกษตรกรมีความต้องการแรงงานในการเก็บเกี่ยวผลผลิต ทำให้เกิดปัญหาการขาดแคลนแรงงาน